

काठमाण्डौ, जि. प्र. का. द. न. ८४।०५४।५५

नेपाली लोकबाजा सङ्ग्रहालयको द्वैमासिक प्रकाशन

प्रधान सम्पादक
रामप्रसाद कँडेल

सम्पादक

नन्दा शर्मा

सल्लाहकार

कुवेर व. राउत क्षेत्री

मधुसूदन गिरी

चक्रपाणि शर्मा

चक्र खड्का

प्रेमदेव गिरी

आवरण/कम्प्युटर सेटिङ

विजय परियार

कार्यालय

नेपाली लोकबाजा सङ्ग्रहालय, महादेव वहाल त्रिपुरश्वर,
काठमाण्डौ

पो. ब. न. ४८२९

Email: lok baja@gmail.com

Web: www.nepalmusicmuseum.org

१७३. गोडगप-

यो तामाङ जातीको बाजा हो । यो बाजा मुखमा च्यापेर बजाईन्छ । हमल यो बाजा लोप भैसकेको अनुमान छ ।

१७४. खोल -

यो बाजा पूर्वी तराईका जनजातीले बजाउँछन् । यो माटोबाट बनेको र दुबैतिर छालाले मोडिएको हुन्छ । यो ताल बाजा अर्न्तगत पर्दछ । भालेभाग तिखो र सानो हुन्छ र पोथि भाग धेरै ठूलो हुन्छ ।

१७५. साहाना-

साहाना बाजा सुदुर पश्चिमाञ्चल क्षेत्रका पहाडी भु-भागमा प्रचलित छ । सुर बाजा अर्न्तगत पर्ने यो बाजा हाल यो ज्यादै कम मात्रामा देख्न पाईन्छ । बजाउन ज्यादै धेरै अभ्यास गर्नु पर्ने भएकोले यो बाजा बजाउने मानिस ज्यादै कम मात्र हुन्छ ।

१७६. ढुल्की-

ढुल्की राजवंशीहरुको ताल बाजा हो । यो बाजामा छालाले मोडी एकापट्टीमात्र खरी लगाईएको हुन्छ । यसको प्रचलन ज्यादै कम मात्र भएको पाईन्छ ।

१७७. ढाक्को -

ढाक्को बाजा पश्चिम नेपालको मन्थाल जातिको बाजा हो । यो बाजा बिना उनी हरुको पूजा पाठ अधुरो मानिन्छ । उनीहरुको कुलदेवता पूजामा यो बाजा अनिवार्य मानीन्छ ।

१७८. डमौ -

डमौ पश्चिम नेपालको मन्थाल जातिको लोकबाजा हो । यो बाजा उनीहरु विशेषत विवाह तथा ब्रतबन्धमा बजाउँछन् । यो बाजा छालाले मोडी बनाईएको हुन्छ । यो ताल बाजा समुहमा पर्दछ ।

१७९. मिजां -

मिजां मध्य तराईमा बजाईने बाजा हो । यो कासं बाट बनेको हुन्छ । विभिन्न लोक गित , लोक नाच तथा शुभ कार्य गर्दा यो बाजा बजाईन्छ । यो बाजा मध्य तराईको जनजातिले बजाउदछन् ।

१८०. थाली -

यो बाजा काँसबाट बनेको हुन्छ । भाँकिहरुले बजाउने यो बाजा बाँसको मसिनो कप्टेरोले ठोकेर बजाईन्छ । यो बाजा प्रेत पिचाश भगाउन तथा काँचो वायु उतार्ने काममा प्रयोग गरिन्छ । मध्य पहाडका सामान्य भाँकिहरुको प्रमुख बाजा नै थाली हो । अनेकौ बखान र मन्त्र उच्चारण गर्दै काम्दै यो बाजा बजाईन्छ ।

१८१. दिव्य घण्टा-

यो बाजा मन्दिरहरुमा राखिन्छ । कुनैपनि नयाँ मन्दिर स्थापना गर्दा त्यस मन्दिरमा जुन देवता छ, सोही देवताको मन्त्रले अभिमन्त्रित गरी दिव्य घण्टा बनाईएको हुन्छ । दिव्य घण्टा स्थापना गर्दा जोर स्थापना गर्नु पर्दछ । तर कतै कतै एउटा मात्र पनि स्थापना गरेको पाईन्छ ।

१८२. खिंचा खों गं-

यो बाजा भक्तपुरमा प्रचलनमा रहेको छ । धेरै पहिले यो घण्टा भक्तपुरमा रोग ब्याधि र दुर्भिक्ष नाश गर्नको लागि गोप्यरूपमा निर्माण गरी स्थापना गरिएको हो । यो घण्टा बजाउँदा स्याल र कुकुर दुबै रुन्छ भनिन्छ, तर आजकल कुकुर मात्र रुन्छ भनेर भनिन्छ ।

१८३. त्रिशुल घण्ट- त्रिशुल घण्ट काँसबाट बनेको हुन्छ यो भगवान शिवलाई गुरु मानी पूजापाठ गर्ने वा आराधाना गर्ने शौख सम्प्रदायको प्रिय बाजा हो । यो घण्टको माथिल्लो भागमा त्रिशुल बनाईएको हुन्छ । यो विभिन्न पूजाआजा तथा दैनिक भजन हरुमा बजाईन्छ ।

१८४. पिफी-

यो सुर बाजा हो । पश्चिम नेपालमा पाईने यो बाजा मुखलु फुकेर बजाईन्छ । यो धेरै पुरानो नेपाली लोकबाजा हो ।

१८५. पिंजा-

पिंजा पातलो काँसको पत्रबाट बनेको ताल बाजा हो । यो बाजा तराईतिर बजाईन्छ । दुबै हातले ठोकेर बजाईने यो बाजा हाल लोप हुदै गएको छ ।

१८६. ट्याक्को -

ट्याक्को भट्ट हेर्दा पञ्चे बाजा समुहको ट्याम्को जस्तो हुन्छ । यो तालबाजा हो । सुदुर पश्चिमाञ्चल भेगमा त्यहाँको नाच गानहरुमा यो बाजा बजाईन्छ । यो छलाले मोडेको हुन्छ र बजाउँदा एउटा वा दुबै हातले गजोलाई बजाईन्छ ।

१८७. कोले-

कोले मध्यपश्चिमाञ्चलको तराई भेगमा भैसीलाई लगाईदिने एकप्रकारको घण्ट हो । यो फलामबाट बनेको हुन्छ । यो बाजा भैसीहरुलाई छेदभेद नलागोस भनेर गलामा माला बनाई भुण्ड्याईन्छ ।

१८८. स्याङ्ग-

बौद्ध धर्माबलम्बीहरुले बजाउने यो स्याङ्ग बाजा तालबाजा अर्न्तगत पर्दछ । भट्टहेर्दा एलटो डबका जस्तो देखिने यो बाजा बजाउन हल्लाउनु पर्छ । हाल यो बाजा ज्यादैकम प्रचलनमा रहेको पाईन्छ ।

१८९. भात्त्य-

यो निकै पुरानो र लोप भैसकेको बाजा हो । यो बाजा पहिले पहिले लडाँईमा जानु पहिले उपत्यकाका राजाहरुले सैनिकहरुको विजयको कामना गर्दै बजाउँदै नाचन लगाईन्थ्यो । र योद्धाहरुलाई लडाँई जित्न हौसला दिईन्थ्यो । यो बाजा फुकुदै विभिन्न विरहको प्रस्तुती गाउदै अभिनय समेत गरिन्थ्यो ।

१९०. पस्ता खिं-

पस्ता खिं तालबाजा हो । यो मध्यपुर ठिमीमा विशेष गरेर भजन मण्डलहरुमा बजाईन्छ । यो बाजा दुबैपट्टी छालाले मोडेको हुन्छ, र छालाकै तनाले कसेर छाला तन्काई बनाईन्छ ।

१९१. तनमकचा-

तनमकचा काठमाण्डौका नेवार समुदायको बाजा हो । यो बाजा फलामको सानो पत्रमा छालाले मोडी बनाईएको हुन्छ । यो बाजाको एउटा मुख हुन्छ । एकमुखे यो बाजा हाल कम प्रचलनमा रहेको छ ।

१९२. खन्दली-

खन्दली उपत्यकाका नेवारहरुको बाजा हो । यो विभिन्न सांस्कृतिक उत्सव तथा पर्वहरुमा बजाईन्छ ।

१९३. पूजा म्बहालिङ्ग-

कुस्ले (कपाली) जातीको यो बाजा सुरबाजा अन्तर्गत पर्दछ । यो काठबाट बनेको हुन्छ । काठलाई गोलो बनाई बिचमा खोको पारी सनाई जस्तै बनाई यो बाजा बनाईन्छ । बिहान बेलेकी आरती गर्दा यो बाजा बजाईन्छ ।

१९५. गुज्राटी मुहाली-

काठमाण्डौ उपत्यकाका नेवार जातीको यो बाजा देवदेवकीको रथ यात्रामा विशेष गरि भक्तपुरको बिष्केट जात्रामा बजाइन्छ । यो बाजा बिबाहमा समेत बजाईन्छ । प्रख्यात नेवारी लोकगीत राजमतीमा समेत यो बाजाको उल्लेख गरिएको छ ।

१९६. रेशम मुहाली-

यो रेशम मुहाली काठमाण्डौ उपत्यकामा बजाईन्छ । यो बाजा सिधा लामो आकारको हुन्छ । यो बाजा पौन फेरी फेरी बजाईन्छ । यो विशेषतःचैत्र महिना तथा अन्य पर्वमा बजाउने गरिन्छ । सिपालु बाद्यबादकहरुले यो बाजामा अनेकौ राग रागीनीहरु बजाएको पनि पाईन्छ ।

१९७. कोकिल मुहाली-

कपाली जातीको प्रिय सुर बाजा कोकिल मुहाली कोईलीले गाएको जस्तो मिठो स्वर भएको बाजा हो ।

१९८. कंयपी-

यो बाजा ठिमी, नगदेश तथा बोडे लगाएतका ठाँउहरुमा बजाईन्छ । यो विशेष गरि देवी नाचहरुमा बजाईन्छ ।

१९९. चिम्टा भ्याली-

यो बैरागीहरुको बाजा हो । फलामबाट बन्ने यो बाजा लामो र ठूलो चिम्टामा भ्याली जोडिएको हुन्छ ।

२००. ऋषि ताल-

यो ताल बाजा हो । दुईवटा लामो र ३ अंगुल फराकिलो काठको फलेकलाई डोरीले बाधि छेउमा रुद्राक्ष सहितको बहियो धागोले बाधि यो बाजा बनाईन्छ । भजन मण्डलमा स्वस्तीक वाचकले यो बाजा बजाउँदछन् । बजाउँदा बिचमा औला राखि बजाईन्छ । विभिन्न ताल र मात्रामा यो बाजा बजाईन्छ ।

२०१. काण्ठ कर्ताल-

काठबाट बनेको यो बाजा तालबाजा हो । दुईवटा काठको फलेकलाई चारपाटे मिलाएर भ्याली ठोकी बिचमा औला राखी बजाईन्छ । यो पुराने बाजा भजन किर्तनमा बजाईन्छ ।

२०२. भौताल

यो बाजा ताल बाद्य समुह अन्तर्गत पर्दछ । यो बाजा काठबाट बनाईन्छ । यो बाजा मध्यपुर उपत्यकाको ज्यापु जातिको बाजा हो । यो बाजा वुरानो धार्मिक बाजा हो ।

२०३. माक कथी

यो बाजा मध्यपुर उपत्यकाको ज्यापु जातिको बाद्य सम्पदा हो । यो बाजा मध्यपुरमा बादरको मुखौटो लगाई बच्चाहरुले एक आपसमा ठोकेर बजाउदछन् । यो फलाट काठको झण्डै मुडी हात

लामो बनाई बनाईन्छ ।

२०४. बौशी -

उदयपुरको थारु जातिको यो बाजा सुर बाजा अन्तर्गत पर्दछ । यो बाजा झण्डै झण्डै बाँसुरी जस्तै हुन्छ । तर लम्बाई चाही निकै लामो र मोटो हुन्छ । यो बाजा हात्ती, गृग, मयुरका साथै आफ्नी रिसायकी प्रियसीलाई आकषित गर्न प्रयोग गरीन्छ । यो बासँबाट बन्दछ ।

२०५. सोरठी मादल –

छत्तीउनको काठ र बाखाको छालाले मोडेर बनाईन्छ । यो मादल अरु मादल जस्तो एका वट्टी सानो र एकापट्टी ठूलो नभई दुबै पट्टी बराबर हुन्छ । यो बाजा अली लामो र बजाउन थाले पछि भंकार आपसमा गुन्जयमान भई रोकनै नसकि बज्छ । यो ताल बाध्य सोरठी गितमा मात्र बजाईन्छ ।

२०६. रानी मादल –

यो बाजा पश्चिमका मगर जातिको ताल बाजा हो । यो मादलको स्वर ज्यादै मिठो हुन्छ । यो मादल आकारमा पनि अरु मादल भन्दा ठूलो हुन्छ ।

२०७. भमरी मादल –

यो बाजा मध्य पश्चिमको तराई भेगमा बजाईन्छ । यो बाजा ताल बाजा समुह अन्तर्गत पर्दछ । छिटो छिटो बजाईने यो बाजा निककै भड्कने खालको वा भड्कार निस्कने खालको हुन्छ ।

२०८. सखिया मादल –

यो बाजा ताल बाजा समुह अन्तर्गत पर्दछ । काठको घारमा छालाले मोडेको हुन्छ । सुदुर तथा मध्यपश्चिमाञ्चलमा सखिया गित तथा नृत्यमा बजाईन्छ ।

२०९. कपाल डम्मरु –

कपाल डम्मरु ताल बाजा समुह अन्तर्गत पर्दछ । यो बाजा गोप्य तान्त्रिक बाजा अन्तर्गतपर्दछ । यो बाजाको निर्माण पनि सिध्दी प्राप्त मानिसको खप्परबाट गर्नुपर्दछ । खप्परको हाडलाई छालाले मोडी बनाईने यो बाजा निककै दुर्लभ र अप्राप्य छ ।

२१०. पालुवा -

यो बाजा मध्य पहाडी भु- भागमा गोठालाहरुले बजाउने बाजा हो । गोठालाको प्रिय बाजा पालुवा साल चिलाउने आदिको कलिलो पात हो । यसलाई विशेष गरेर बसन्त ऋतुमा बजाईने गरिन्छ । हरेक स्वर तथा चराचुरुङ्गी हरुको आवाजा निकाली बजाउनु सक्नु गोठालाहरुको योग्यता हो । ओठमा टम्म जोडेर हावाको सन्तुलित फुकाईबाट बजाउनु पर्दछ ।

२११. तुन्जाई-

तुन्जाई धिमाल जातीको बाजा हो । यसको घेरा बलियो बाँसको चोयाबाट बनेको हुन्छ । यो करिब एक बित्ताको अर्धव्यासमा बनेको हुन्छ । एकातर्फ मात्र छालाले मोडेको हुन्छ ।

२१२. चेत्या-

चेत्या लिम्बु जातीको बाजा हो । काँसबाट बन्ने यो बाजा पूजापाठ र भ्रारफुक गर्दा लिम्बुजातीका विजुवाले बजाउँदछन र बाजाको बाजाको कम्पनसंगै नाच्ने र काम्ने गर्दछ ।

२१३. ता :-

ता: लिम्बु जातीको धान नाचमा प्रयोग गरिने बाजा हो । यो काँसबाट बनेको ६ अंगुल व्यास भएको हुन्छ । यो के बाजा संगै बजाईन्छ । यो तालबाजा हो ।

२१४. कोम मिकला-

कोम मिकला लिम्बु जातीको बाजा हो । यो मालिङ्गोको चोयाबाट बन्दछ । यो बाजा लिम्बु महिलाहरुले चोलीको तुनामा बाँधि मेलापात गर्छन र फुर्सदको समयमा यो बाजा बजाउँदछन । यसको मसिनो तर मिठो स्वर आउँछ ।

२१५. फेन्जे -

यो लिम्बु जातीको युवाहरुको प्रिय बाजा हो । यो फलामबाट बनेको हुन्छ । लिम्बु युवाहरुले भोटोको तुनामा बाँधेर राख्ने यो बाजा सुनाखरीको च्याम्फुरी सहितको मुर्चुङ्गाहो । रुखमा बसि, मेलापात गर्दा र गोठालोमा यो बाजा बजाई तरुनी जिस्काउन वा आफ्नो मायालुलाई केही कुरा बताउन समेत यो बाजाको प्रयोग गरिन्छ ।

२१६. नेग्रा-

यो लिम्बु जातीको ताल बाजा हो । छलाले मोडेर बनाईने यो बाजा गजोले रेटेर बजाईन्छ । लिम्बुहरुले विभिन्न पूजापाठ तथा आफ्ना सांस्कृतिक नाचगानमा यो बाजा बजाईन्छ ।

२१७. मेग्फामा-

मेग्फामा लिम्बु जातीको बाजा हो । लिम्बु जातीहरुले गोठाले जाँदा यो बाजा बजाउँदछन । मालिङ्गो जातको निगालो बाट बन्ने यो बाजा मुखमा राखेर फुकेर बजाईन्छ । यो ताल र सुर दुबैमा बजाउन सकिन्छ ।

२१८. तुङ्गेवा-

लिम्बु समुदायमा फाल्गुनानन्दका अनुयायीहरुले बजाउने यो बाजा भजन, किर्तनहरुमा सन्तहरुले प्रयोग गर्दछन ।

२१९. पुततुङ्गे-

पुततुङ्गे लिम्बु जातीहरुले आफ्नो सांस्कृतिक पर्वहरुमा बजाउने निकै पुरानो लोक बाजा हो । हाल यो बाजा युवाहरुले भुल्दै गएकोले यसको प्रचलनमा कमि आएको छ ।

२२०. तेत्ला फेक्वा-

यो एक किसिमको पातको बाजा हो । लिम्बु जातीले बजाउने यो बाजा गोठालाहरुले जंगल हरुमा गाई चराउन जाँदा यो बाजा बजाउने गर्दछन ।

२२१. कासी बाजा-

यो उपत्यकामा प्रचलित लोकबाजा हो । छालाले मोडेको यो बाजा भजन किर्तनहरुमा बजाएको देख्न पाईन्छ । आजकल भजन मण्डलहरुमा पनि यो बाजा देख्न कमै मात्रामा पाईन्छ।

२२२. डफली-

यो बाजा एकातर्फ छालाले मोडेको सानो आकारको तालबाजा हो । एक हातले समातेर अर्को हातले बजाईने यो बाजा तराईका विभिन्न भू-भागहरुमा बजाईन्छ । यो बजा बजाउन पनि ज्यादै सरल छ ।

२२३. डुगडुगी-

डुगडुगी छालाले मोडेको डमरु जस्तैसानो तालबाजा हो । याे बाजा हातले हल्लाएर बजाईन्छ । चट्की तथा केटाकेटीको ध्यान आर्कशित गर्न यो बजाईन्छ ।

२२४. डिगरी-

डिगरी पुर्वी तराईतिर बसोबास गर्ने भाँगड जातीको लोकबाजा हो । लोक संझीतलाई आफ्नो जीवनको अभिन्न अंग मान्ने भाँगड जातीको धेरै बाजा छन । ति मध्ये डिगरी एउटा तालबाजा हो । याे बाजा बनाउन तामाको वा अरु धातुको १मुखे पात्र चाहिन्छ । यसमा टम्म छाला कसेर जोडिन्छ र २ हातमा लठ्ठी लिई ठोकेर राखिन्छ । यो घाँटीमा भुण्ड्याएर बजाईन्छ ।

२२५. घाँट-

घाँट काँसबाट बनेको एक प्रकारको घण्ट हो । यो कर्णाली भेगको लामथाडामा कनकासुन्दरीमाईको मन्दिरमा पूजाआजा गर्दा नित्य बजाइन्छ ।

२२६. खन्जरी

यो बाजा तराई भेगमा बजाइन्छ । यो ताल बाजा समूह अन्तर्गत पर्दछ । भजन किर्तन यो बाजा दुवै हातले जोडले हल्लाएर बजाइन्छ ।

२२७. द :

यो सुर बाजा अन्तर्गत पर्दछ । यो बाजा बाँस वा निगालो बाट बन्दछ । यो पूर्वि मध्यपहाडमा प्रचलित बाजा हो । यो बाजा किरात सम्प्रदायका बाल बालिकामा प्रचलित छ । यो बाजा मुखले फुकेर बजाइन्छ ।

२२८. फामुक

यो बाजा बाँसका ३ टुकुरालाइ लहरै मिलाएर बनाइन्छ । यो बाजा लिम्बुवानमा बजाइने पुरानो बाजा हो । यो बाजा विभिन्न चराचुरुङ्गीकाआबाज निकाली बजाइन्छ ।जसबाट अनेक संकेत तथा गुप्त सन्देश दिन मिल्छ ।

२२९. बाँस तुम्वा

यो बाजा बाँसबाट बन्दछ ।यो बाजा भोजपुर तिर प्रचलित छ । यो बाजा भण्डै एकहात लामो हुन्छ र काखीमा च्यापी बजाइन्छ । यो बाजा पुरानो बाजा अन्तर्गत पर्दछ ।

२३०. ढोलक-

ढोलक तालबाजा हो । यो छालाले मोडी बनाईएको हुन्छ । ललितपुरमा प्रचलित यो बाजा कपाली जातीले मुहालीसंगै

बजाईन्छ ।

२३१. चालिङ-

यो तालबाजा अर्न्तगत पर्दछ । यो बाजा अल्पसंख्यक थामी जातीले बजाउँछन । यो थामी जातीको महत्वपूर्ण तथा प्रसिद्ध बाजा हो ।

२३२. पात काँइयो-

पहाडी वनमा चेलीवेटीहरुले घाँस पात गरी चौतारीमा थकाई मादै आफ्ना मनका गीत गाउँदै बजाउँछन । बजाउन फुक्नेतर्फ काँइयो र पछाडी पातको प्रयोग गरिन्छ । १ पल्ट बजाई सकेपछि सो पात फालिन्छ ।

२३३. पिँउरा-

पिँउरा चिलाउनेको कलिलो हाँगाबाट बनेको हुन्छ । भण्डै ४ अंगुल लामो नरम बोक्राको ढुग्रालाई एकातिर छडके ताछि दुबै तिर प्वाल बनाईन्छ । यो बाजा लाई गोठालाहरुको प्रिय बाजाको रुपमा लिईन्छ ।

२३४. टिक्ली-

यो ललीतपुरको नेकू यात्रामा बजाईने प्रशिद्ध बाजा हो । यो नेकू यात्रामा अनेकौ स्थानमा अन्य बाजा सहित बजाईन्छ । यो सुसिर बाद्य अर्न्तगतको बाजा हो ।

२३५. ठेयठी-

यो बाजा बाँदरको हाडबाट बनेको हुन्छ । फुकेर बजाईने यो बाजा गोप्य तन्त्र मन्त्र र साधनामा प्रयोग गरिन्छ । यो बाजा बिरलै देख्न पाईन्छ ।

२३६. वंशी—

यो बाजा मिथिलाञ्चलमा भगवान श्री कृष्णप्रेमहरुको प्रिय बाजा हो । बाँसबाट बनेको यो बाजा श्री कृष्ण भगवानको सम्झनामा भजन तथा शुभ कार्यमा बजाउने चलन छ । यो बाँसुरी जस्तै हुन्छ, तर अन्य भन्दा अलि छोटो हुन्छ ।

२३७. रेशम चौकी—

रेशम चौकी उदयपुरको थारु जातीको प्रसिद्ध लोकबाजा हो । यो लोपोन्मुख भैसकेको बाजा हो । हाल कतै कतै मात्र यो बाजा देख्न पाइन्छ ।

२३८. कोया—

यो भरखरै उम्रको आँपको कोयालाई निकाली घोटेर प्वाल निकाली बनाइन्छ । विभिन्न भाका र आवाज निकाली फुकेर यो बाजा बजाइन्छ । यो गाँउघरतिर बालकहरुमा प्रचलित बाजा हो ।

२३९. विषाण नाद—

यो शैव धर्म मान्ने सम्प्रदायले भगवान शिवको उपासना तथा पूजा आजामा बजाइन्छ । यो जनावरको सिङबाट बनेको हुन्छ ।

२४०. पुङ—

पुङ सोलु क्षेत्रमा प्रचलित सिङको बाजा हो । यो बाजा आफ्ना पितृ कार्यमा बजाउने गरिन्छ ।

२४१. फ्याट फ्याटे—

फ्याट फ्याटे माझ किँरातमा प्रचलित लोक बाजा हो । बाँसबाट बन्ने यो बाजा झण्डै एकहात लामो हुन्छ, र बाँसलाई चिरेर यो बाजा बनाइन्छ ।

२४२. कुटकुटे-

यो छालाबाट बनेको ताल बाजा हो । सुर्खेत, सल्यानतिर टप्पा गीत गाँउदा यो बाजा बजाईन्छ । यो बाजा कम्मरमा भिरेर २ हातमा गजो लिई ठोकेर बजाईन्छ ।

२४३. धनुष बाजा -

यो तराईका डोम जातीले बजाउने तार बाजा हो । यो बाजा धनुष आकारको हुन्छ र गजोले रेटेर बजाईन्छ ।

२४४. श्रृङ्गी नाद-

नेपालका नाथ सम्प्रदायले यो बाजा बजाउँदछन । कार्तिक र चैत्र महिनामा बखान गर्दाखेरी ३ पटक फुकेर बखान गर्न सुरु गर्छन । यो बाजा मृगको सिङबाट बन्दछ । यो बजाएपछि भूत,प्रेत,पिचास, बोक्सी,वीर,वेताल,डंकीनी,छेद भेद भाग्दछन भनिन्छ । बखान गरी श्रृङ्गीनाद बजाएको घरमा देव देवीको बास हुन्छ भनिन्छ ।

२४५. नागफनी-

यो नागफनी बाजा चाँगुनारायणको मन्दिरमा नित्य पुजा गर्दा फुकेर बजाईन्छ । यो तामाबाट बनेको हुन्छ । सर्प जस्तै बाङ्गो टिङ्गो आकारको यो बाजा अन्य मन्दिरहरुमा पनि कतै कतै बजाएको पाईन्छ ।

२४६. डक्कारी-

यो बाजा ६ वटा तार युक्त हुन्छ । धनुले रेटेर बजाईने यो बाजा हाल धेरै मात्रामा कम प्रचलनमा रहेको छ ।

२४७. बाँस सहने-

यो पूर्वी पडाडतर्फ प्रचलन रहेको बाजा हो । सुर बाजा अर्न्तगत पर्ने यो बाजा सहनै जस्तै फुकेर बजाईन्छ । यो बाँसबाट बनेको हुन्छ ।

२४८. पटपटे-

यो बाजा गाँउघरका केटा केटीहरुले भूप्री केराको पातलाई २ पट्टीबाट चिरेर आधा भागमा भँचि हातले हल्लाएर बजाउने गरिन्छ । यो केटाकेटीको खेलौना बाजा हो ।

२४९. प्याँ प्याँ-

यो सुर बाजा हो । यो बाजा आलो निगालो चिरेर बनाईन्छ । यसको लागी कलिलो निगालोको आवश्यक पर्छ । बजाउँदा माथिबाट फुक्ने र बिचतिर औलाले छोप्नुपर्छ ।

२५०. पैरी-

काँसबाट बनेको तालबाजा हो । यो सुदुर पश्चिमाञ्चलमा नाचमा प्रयोग गरिने बाजा हो । यो खुट्टामा लगाएर नाचिन्छ ।

२५१. डव डम्फु-

यो छालाले मोडी बनाएको तालबाजा हो । यो बाजा डव लोक गीत गाँउदा सुर्खेत, दैलेखतिर हातले ठोकेर ताल दिदै बजाईन्छ ।

२५२. ढुंग्रे मुरली-

यो बाजा बाँसुरी र मुरली जस्तै बाँस र निगालोबाट बनाईन्छ । ७ वटा प्वाल पारी कुनै ठेडी नराखी दुबैतिर खुला राखिन्छ । बजाउँदा तल्लो ओठमा मिलाएर राखि बजाईन्छ । यो योगीहरुले बजाउने बाजा हो ।

२५३. च्याम्ब्रङ्ग-

पूर्वी नेपालमा बसोबास गर्ने मेचे जातीको च्याम्बुङ बाजा ठूलो ताल बाजा हो । यसको दुबैतर्फ छालाले माडेको हुन्छ र दुबै हातले बजाईन्छ ।

२५४. छिपुङ-

यो बाजा मेची नदीको किनार वा आसपास बस्ने मेचे जातीले विवाहमा बेहुलीलाई घर पठाउने बेला उपदेस तथा आशिर्वाद दिंदा यो बाजा फुकेर बजाईन्छ । यो मेचे जातीको विवाहमा अनिवार्य मानिन्छ ।

२५५. दौतरा-

यो बाँसबाट बनेको ताल बाजा हो । बाँसको खपटाबाट बनेको बनेको यो बाजा मेचे जातीको बाजा हो ।

२५६. कालवाल खुरुवा-

यो तालबाजा अर्न्तगत पर्दछ । कोच जातीले विभिन्न नाचहरुमा खुट्टामा लगाई नाचिन्छ ।

२५७. ढाक-

यो कोच जातीको तालबाजा हो । कोच जातीको हाडी थर भएका कलाकारहरुले यो बाजा बजाउँदछन । यो कोच जातीको निकै पुरानो तथा प्राचिन लोकबाजा हो ।

२५८. भाजीरा-

यो पूर्वी नेपालमा बसोबास गर्ने कोच जातीको पुरानो बाजा हो । यो छालाबाट बनेको हुन्छ । आफ्नै साँस्कृतिक सम्पदाका धनी कोचहरुको अनेकौ बाजाहरु मध्ये यो एक हो । नाचगानमा उत्सुक तथा सिपालु कोच जातीले आफ्नो लोक नृत्यहरुमा भाजीरा बजाई नाच्ने गर्दछन ।

२५९. पाईरा-

पाईरा पश्चिम नेपालमा प्रचलनमा रहेको बाजा हो । यो खुट्टामा बाँधेर मादलको तालमा नाचिन्छ । यो बाजा कुनै कपडामा लहरै सिलाएर वा कुनै बलियो धागोमा उनेर बनाईन्छ ।

२६०. नेवर-

यो तालबाजा समुह अन्तर्गत पर्ने बाजा हो । दैलेख, सुर्खेत र अछाममा विभिन्न नाचहरुमा प्रयोग गरिन्छ । यो फलामबाट बनेको हुन्छ ।

२६१. डौरी-

डौरी छलाले बनेको तालबाजा हो । यो रोल्पा रुकुमतिर विभिन्न चाडपर्व पूजापाठ लगाएतका शुभ कार्यमा यसको प्रयोग गरिन्छ । यो बाजा ढोलक जस्तो सानो आकारको हुन्छ ।

२६२. मचेटा-

मचेटा मध्य पश्चिमतिर बजाईने तालबाजा हो मध्य पश्चिमका विभिन्न जनजातीले आफ्नो शुभकार्यहरुमा यो बाजा बजाउने गर्दछन ।

२६३. हवं (ध्वती) -

यो सुर बाजा अन्तर्गत पर्ने बाजा हो । यो काठमाण्डौ उपत्यकाका नेवारहरुले बजाउने यो बाजा मुखले फुकेर बजाईने बाजा हो ।

२६४. मैना मुरली-

बाँसबाट बनेको यो मैना मुरली सुर बाजा हो । यसमा तीनवटा प्वाल हुन्छ । यो दाड उपत्यकामा मैना गीत गाउँदा अनिवार्य बजाईने गरिन्छ । यो थारु समुदायमा प्रचलित लोक

बाजा हो ।

२६५. माटे ढुकुर—

यो माटोबाट बनेको हुन्छ । दाडका कुमालेहरुले यो बाजा बनाउँदछन । यो पुछारबाट फुकदै पंखा उचाली बजाईन्छ । यो ज्यादै पुरानो बाजा हो । यो बजाउँदा बालबालिकाहरु ज्यादै खुसी हुन्छन ।

२६६. कुन्दोङ्ग—

यो पूर्वी हिमाली भेगमा बसोबास गर्ने जातीको बाजा हो । यो बाजा कुन्दोङ्ग वा हाडबाट बनेको हुन्छ । र फुकेर बजाईन्छ । यो मान्छेको अन्तिम संस्कार गर्दा बजाईने बाजा हो । तर यसको मतलब यो अन्य उत्सव तथा पर्वहरुमा बजाउन नहुने भन्ने होईन ।

२६७. दुर्गा डमरु—

यो माटोबाट बनेको समाउन बिड सहित भएको डमरु हो । काठमाण्डौ उपत्यकामा नवरथा शुरुभएपछि यो बच्चाहरुले बजाउने गर्दछ । यो नकै पुरानो मौलिक बाजा हो । पट्पट् डमरु बजेपछि काठमाण्डौमा दशै आएको भान हुन्छ।

२६८. धनु सारङ्गी—

यो लमजुडको दुध पोखरी क्षेत्रमा प्रचलित लोकबाजा हो । सो क्षेत्रमा गुरुङ्ग जातीहरु भेडागोठालो जाँदा बजाउने गर्दछ । ३ वा ४ वटा तार हुने यो बाजा आजकल यो बाजा बजाएको देखिउको छैन ।

२६९. सपोक्सा—

काँसबाट बनेको यो बाजा ताल बाजा हो । यो दुई हातमा लिएर ठोकेर बजाईन्छ । यो बाजा राई जातीले चण्डी पूर्णिमा

पछि बजाउने गर्दछन् । यो भन्दा अगाडी यो बाजा बजाउने गरिदैन । उंधोली र उंभोली पर्वमा यो बाजा बजाई साकेवा सिलीनाचिन्छ ।

२७०. सल्यानी सारङ्गी-

सल्यानतिरका गाईने जातीमा प्रचलित यो सारङ्गी ४ तार युक्त हुन्छ । यो बाजाको तल्लो भाग मम्म र चेप्टो खालको हुन्छ । यसको स्वरमा विशेष कम्पन आउने खालको हुन्छ ।

२७१. ईर्लुङ पिपरी -

ईर्लुङ पिपरी कुसुन्डा जातिको हाल सम्म पाईएको एक मात्र बाजा हो । यो बाजा मुखले फुकेर बजाईन्छ । लोपन्मुख कुसुन्डा जातिको अन्य बाजाहरुको पनि अनुसन्धान भईरहेको भएपनि हाल सम्म पाउन सकिएको छैन । ईर्लुङ पिपरिमात्र हाल सम्म पत्ता लागेको बाजा हो ।

२७२. देउराली घण्ट -

यो बाजा देउराली वा भन्ज्याङ्मा राखिन्छ । यसमा ५,७,९,११, वटा बिजोर घण्टको समुहलाई एउटा बलीयो डोरीको सहायताले बाधि देउराली वा भन्ज्याङ्मा राखिन्छ । योबाजा देउरालीमाईलाई सम्भेर बजाईन्छ । कतै कतै देउरालीमाईलाई सम्भेर घण्ट बजाई फुलपाती पनि चढाउदछन् ।

२७३. तमौरा -

यो बाजा चितवनका थारु जातिको बाजा हो । यसमा केवल एउटा तार हुन्छ । यो बाजा तुम्बाबाट बन्दछ र एउटा लामो काठमा तार तन्काई यो बाजा बजाउन योग्य बनाईन्छ । सांस्कृतीक चाड पर्व र विशेषत कृया बसेको बेलामा शोक शोक हटाउन विभिन्न धार्मिक पौराणिक गाथा गाउदै तमौरा बजाईन्छ ।

२७४. कारा -

कारा ताल बाजा हो । कासँवा फलाम बाट यसको निर्माण गरि बलियो डोरि वा कपडाको ध्वजामा बाधि यो बनाईन्छ । यो बाजा मध्य पश्चिमका थरुनीहरुले यसको प्रयोग गर्ने गरिन्छ ।

२७५. पंगे -

यो सुर बाजा अन्तर्गत पर्ने बाजा हो । यो बाजा बाँसबाट निर्माण गरिन्छ । यो बाजा लिम्बु जातिको पुरानो बाजा हो ।

२७६. कर्नाली बाजा -

यो बाजा तामा बाट बन्दछ । एक पटक घुमेको यो बाजा मुखले फकेर बजाईन्छ । हाल यो बाजा प्रचलनमा कम रहे पनि कालीकोटमा बजाईने गरिन्छ ।

२७७. थात्रा -

यो बाजा बाँसबाट निर्माण गरिन्छ । यो बाजा बारिमा पसेका बाँदर लखेट्न प्रयोग गरिन्छ । यो बाजा दोलखाको थामी जातिमा प्रचलीत छ । यो ज्यादै ठूलो स्वर आउने बाजा हो ।

२७८. ताम्रीड-

ताम्रीड छलाले मोडेको ताल बाजा हो । यो बाजा काठको घारमा एकापट्टी छलाला ठोकी बनाईन्छ । यसमा भ्याली पनि जोडिएको हुन्छ, यो विभिन्न उत्सव तथा चाडपर्वमा हातले ठोकेर बजाईन्छ ।

२७९. नाउरिया-

यो सुर बाजा अन्तर्गत पर्दछ । मालिङ्गो र भेडाको आन्द्राबाट निर्माण गरिने यो बाजा गोठालाहरुको बाजा हो ।

२८०. तरनपेट-

यो तालबाजा अर्न्तगत पर्ने बाजा हो । आवाज ठूलो आउने यो बाजा योद्धाहरुलाई तालिम दिदा र खुट्टा चाल्न सिकाउँदा यो बाजा बजाईन्थ्यो ।

२८१. मेदिङ-

मेदिङ तालबाजा हो । काँसबाट बनेको यो बाजा धिमाल जातीको बाजा हो । यो ३ अंगुल ठूलो हुन्छ ।

२८२. घाल्टिङ-

यो बाजा बिशेष पूजाआजा तथा देवदेवीको मन्दिर(थान)मा पूजा गर्दा बजाईन्छ । यो देवी देवताको पूजाआजामा मात्र प्रयोग गर्ने भएकोले यसलाई शुद्ध बाजा भनिन्छ ।

२८३. किन्नरी बाजा -

यो तराईमा बसोबास गर्ने गाउन तथा बजाउनमा प्रख्यात किन्नरी जातीको प्रचलित लोक बाजा हो ।

२८४. माठूरी-

यो सुर बाजा अर्न्तगत पर्ने बाजा हो । भोजपुर तथा आसपासको क्षेत्रमा निगालो अथवा बाँसबाट निर्माण गरिन्छ ।

२८६. भर्ना-

भर्ना तालबाजा अर्न्तगत पर्ने बाजा हो । यो बाजा शुद्ध फलामबाट बनेको हुन्छ । यो मगर जातिका महिलाहरुले कौडा नाचमा खुट्टामा लगाई नाच्ने गर्दछन । यो बाजा बनाउँदा फलामलाई भित्रि भागमा नमोडी बाहिरी भागपट्टी फर्काई बनाईन्छ ।

२८७. जाँघिया-

यो बाजामा ४ प्रकारका सानो देखी ठूलो घँघुरुहरुलाई टम्म कपडामा लाईन मिलाएर बाँधिन्छ, लुम्बिनी क्षेत्रका यादवहरुले आफ्ना साँस्कृतिकचाड पर्वहरुमा दुबै तिघ्रमा लगाई नाच्दछन काँसबाट बनेको यो बाजा ताल बाजा हो ।

२८८. तिरियो -

तिरियो भाँगड जातीको सुर बाजा हो । यो बाँसबाट बनेको हुन्छ । युवाहरु विशेषतः युवतीहरुलाई आर्कशित गर्न अनेक सुमधुर स्वर निकालेर यो बाजा बजाउने गर्दछ ।

२८९. दुपडिया दुगडी-

सतिसालको मुडिहात लामो घर बनाई दुबैतर्फ बाक्लो छाला माडेर दुपडिया दुगडी बनाईन्छ । एकातर्फ काँधमा भुण्ड्याई बजाईने यो बाजा भाँगड जातीको प्रसिद्ध कर्मा धर्मा र अन्य नाचहरुमा बजाईन्छ ।

२९०. भाँगड ढोल -

डेढ हात लामो अर्धव्यास भएको भाँगड ढोल भाँगड जातीको ताल बाजा हो । एकातर्फ हात तथा अर्कातर्फ छोटो डण्डीले बजाईने योबाजा नाचगान तथा साँस्कृतिक उत्सवको मुख्य बाजा हो ।

२९१. पिपही-

कलिलो केराको पात बेरेर बनाईने यो बाजा उदयपुरतिरका थारु जातीका बालबालीकाहरुले बजाउँदछन । मुखले फुकेर बजाईने यो बाजा तिखो र मोटो स्वरमा फेरेर बजाउन सकिन्छ ।

२९२. मंगले अंगले गं-

उपत्यकामा अनावृष्टि हुदाँ ईन्द्रलाई आराधाना गरि बजाएमा पानी पर्छ भन्ने विश्वासकासाथ यो बाजा बनाईएको हो । मल्ल राजाको दरबार मंगल बजारको भित्तामा राखिएको यो बाजा ९० सालको भुकम्प पछि देखिएको छैन ।

२९३. एकपाटे डह-

यो पश्चिम नेपालमा बसोबास गर्ने तमु(गुरुङ्ग) जातीको प्रसिद्ध तालबाजा हो । धार्मिक अनुष्ठानमा घ्याप्रिड (पुरोहीत)ले मात्र बजाउने यो बाजा हाल दुर्लभ भैसकेको बाजा हो । पुराना तमु गाँउहरुमा मात्र यो बाजा देख्न पाईन्छ । एकातपर्ल मात्र छालाले मोडेकोले यो बाजालाई एकपाटे डह भनिएको हो ।

२९४. छ्याँला-

यो तमु जातीको लोक बाजा हो । नेपालको पूर्व पश्चिम जता भएपनि बौद्ध धर्मका अनुयायी तमु जातीका अनेकौ बाजाहरु मध्ये छ्याँला एक ताल बाजा हो । ल्होछार तथा अन्य धार्मिक अनुष्ठानहरुमा यो बाजा बजाईन्छ ।

२९५. घोरल सिंगी-

तमु जातीमा भारफुक गर्ने भाँकिहरुले यो बाजा बजाउँदछन । घोरलको सिडलाई फलामको भिरले प्वाल पारेर टुप्पोमा मुख राखि यो बाजा बजाईन्छ । भुत,प्रेत पिचास भगाउन ,मान्छे तथा वस्तुभाउको रक्षा गर्न यो बाजा मन्त्र समेत पढेर बजाईन्छ । बजाउँदा एकोहोरो तथ दोहोरो दुबै किसिमले बजाईन्छ ।

२९६. हड-

यो चेपाङ जातीको बाजा हो । महाभारत पर्वत श्रृखलाको मध्य क्षेत्रमा बसोबास गर्ने आदिवासी जनजाती चेपाङको यो

मुलबाजा हो । भारफुक तथा तन्त्र मन्त्र गरि आफ्नो र अरुको कल्याण

गर्न बजाईने चेपाङजातीको यो तालबाजा हो । युमा एकातर्फ मात्र छालाले मोडेको हुन्छ ।

२१७. पिपिरा—

काली गण्डकीको पश्चिमी किनार बाग्लुङ तर्फ प्रचलनमा रहेको यो बाजा मालिंगो वा गोपी बाँसको बनाईन्छ । यो एकहात जति लामो हुन्छ र यो युवाहरुमा प्रचलित बाजा हो । ६ वटा प्वालमा औला चालेर बजाईने यो बाजा ठेंडीको ठाँउमा मालिंगोको टेप्पाको पिपिरा बनाईन्छ । पौन फुरे र तथा नफेरीकनै पनि यो बाजा बजाईन्छ । हाल यो बाजा कतै कतै मात्र देख्न पाईन्छ ।

२१८. अलंका—

मध्य पश्चिम नेपालको सिस्ने हिमाल तथा जलजला क्षेत्रको दक्षिणी भेगमा यो बाजा प्रचलनमा रहेको छ । सरुङगा नाचमा नाच्ने युवाहरुले एक हातमा यो बाजा लिएर नाच्दछन । लामो अभिनय सहितको यो नाचको बिशेषता भनेको नै अलंका बजाउनु हो । यो बाजा पैयुको १ हात लामो डण्डीबाट बनेको हुन्छ । हातले समाउने भागमा सुनाखरीको च्याम्फुरी लगाईएको हुन्छ ।

२१९. डफला—

अवधी भाषि यादवहरुको यो बाजा डफला कपिलवस्तुमा बजाईन्छ । डेड हात अर्धव्यास र एकातर्फ छालाले मोडेको यो बाजा पछाडीपट्टी छालाको तनाबाट जाली बुनेको हुन्छ । यो बाजा बिहे तथा अन्य साँस्कृतिक उत्सवहरुमा बजाईन्छ । देब्रे काँधमा भिरेर बजाईने यो बाजा दाहिने हातले डण्डीले ठोक्ने र देब्रे हातमा कप्टेरोले ताल दिई बजाईन्छ ।

३००. फरुहा—

पश्चिम तराईमा प्रचलित यो बाजा ताल बाजा हो । भजन किर्तन तथा लोकगीतहरुमा बजाईने यो बाजा दुबै हातमा दुई दुई वटा लिएर बजाईन्छ । शुद्ध फलामबाट मात्र बन्ने फरुहा बजाउन गुरुबाटै सिक्नु पर्छ ।

३०१. चड—

लुम्बिनी क्षेत्रमा प्रचलित यो बाजा छालाबाट बनेको हुन्छ । तराईका किसानहरुको यो तालबाजा चड लोक नाचमा बजाईन्छ ।

३०२. पैरी—

कपिलवस्तुको फरवाही नाचमा यो बाजा देख्न पाईन्छ । ५ प्रकारका स—साना घँघलालाई साम्रो माटोसंग मोटो कपडामा सिलाई पैरी बनाईन्छ । फरवाही नाचमा सहायक नर्तकहरुले खुट्टामा पैरी बाँधि नाच्ने गर्दछन ।

३०३. घण्ट घाँडो —

घण्ट घाँडो मकवानपुरका माझी जातीको अत्यन्त पवित्र लोक बाजा हो । माझी जातीले पितृहरको बार्षिक श्राद्ध गर्दा टपरीमा घण्ट घाँडो स्थापना गरि फूल अक्षता तथा कुखुराको बलि दिई पुजा गर्दै यो बाजा बजाईन्छ ।

३०४. त्वहुत—

तमु जातीको लोकबाजा त्वहुत ताल बाजा हो । तमुजातीमा पितृ श्राद्ध गर्दा पच्यूले मात्र यो बाजा बजाउँदछ ।

३०५. ज्वाय गं—

यो काठमाण्डौ उपत्यका लगाएत तीनै शहरको स—साना गणेशको मन्दिरमा देख्न सकिन्छ । यो बाजालाई मन्दिरको

प्रवेश द्वारमा साङ्लाले बाँधि बिजोर संख्यामा भुण्ड्याएर राखिन्छ र मन्दिर प्रवेश गर्नु अघि दाहिने हातले सबै घण्टहरुलाई बजाई भित्र पस्ने, पुजा गर्ने वा ढोग गर्ने चलन छ ।

थारु जातीको प्रचलित बाजाहरुको नामहरु

१. एकतारे रेउनी
२. कारा
३. कोले
४. खंजडा
५. गोल्की
६. घडाबाजा
७. भर्रा
८. भाइल
९. झिलमिले
१०. भुमरी मादल
११. डाँफ
१२. डुगडुगी
१३. तमौरा
१४. नारा
१५. पिपही

१६. बयल घण्ट

१७. बौसी

१८. मन्द्रा

१९. मैना मुरली

२०. रेउनी

२१. रेशम चौकी

२२. सखिया मादल

विवरण प्राप्त बाजाहरू:

१. तमौरा

२. रेउनी

३. कठभाल

४. घाँडो

५. डाँफ

१. एकतारे रेउनी:- एकतारे रेउनी चितवन माढी क्षेत्रमा बस्ने थारु जातीको बाजा हो । यो रेटेर बजाइने सुरबाजा हो । नवलपरासी क्षेत्रका केहि गाँउहरुमा पनि यो बाजा बजाइन्छ । सानो पात्र, नरिवल या तुम्बोको तल्लो भागमा सतिसालको डण्डीमा जडिएको हुन्छ । पात्रको माथि बाखाको छाला मोडिएको हुन्छ । जसमाथीबाट तार जडेर डण्डीसम्म जडिएको हुन्छ ।

२. **काराः-** कारा थारु जातीको तालबाजा हो । यो बाजा काँस वा फलामबाट बनाइएको हुन्छ र भ्याम्टाजस्तै गरी दुई हातले समाती बजाइन्छ । यसको समाउने ठाउँमा बलियो डोरी वा कपडाको ध्वजा बाँधिएको हुन्छ । यो बाजा मध्यपश्चिमका थारु समुदायमा मनाइने चाडपर्वहरुमा थारु महिला तथा युवतीहरुले बजाउने गर्दछन् ।

३. **कोलेः-** कोले दाड, देउखुरी, बदिया लगायत मध्यपश्चिमका जिल्लाको तराई भेगमा भैसीलाई लगाईदिने एक प्रकारको फलामको घण्टा हो । यो पातलो फलामको पाताबाट बनेको हुन्छ । पाँच अङ्गुल लामो र चार अङ्गुल चौडाइको यो बाजाको सिङ वा हाडको रालो भुण्डयाइएको हुन्छ । लैनो भैसीहरुलाई छेदभेद नलागोस र पाडा पाडीहरुको रक्षा होस् भनेर गलामा माला बनाई कोले भुण्डयाइन्छ ।

४. **खँजडाः-** खँजडा थारु जातीको तालबाजा हो । एक जोडी खँजडा देब्रे हातको बूढीऔँलामा एउटा र चारवटा औँलामा अर्को भिरी दुबैलाई एकआपसमा ठोकेर बजाइन्छ । यो सिसौबाट बन्दछ । खँजडा बजाउँदा दाहिने हातले तमौरा पनि बजाइन्छ । थारु जातिको भजन किर्तन गर्दा यो बाजा बजाइएन भने राम्रो मानिदैन । कतिपय गाउँहरुमा मृतकको क्रिया बसेका क्रियापुत्रीहरुको शोकनिवारणको लागि सन्ध्यामा विभिन्न धार्मिक गीतहरु गउदै यो बाजा बजाउने चलन छ ।

५. **गोल्कीः**— यो उदयपुरका थारु जतिको लोकबाजा हो । तर अन्यत्र पनि यो बाजा बजाइन्छ । यो बाजा बाँसको एक तडिको बीचको भाग निकाली तल छाला ठोकी बजाइन्छ । फेददेखि टुप्पासम्म एउटा तार जोडिन्छ । बजाउन भाँटा हल्लाउने वा कोट्याउने गरिन्छ । यो राम्रोसँग बजाउन जान्नेले विभिन्न स्वर र तालमा मधुर आवाजहरु निकाल्दछन् ।

६. **घडाबाजाः**— घडाबाजा बर्दियामा थारु जातिले बजाउने तालबाजा हो । यो बाजा माटाको सानो घैटोबाट बनाइन्छ । मुठी हात लामो माटोको घडा आकारको पात्रलाई मुख भागमा मृगको छालाले टम्म मोडेर यो बाजा बजाइन्छ । छाला कस्नका लागी कतै-कतै डोरीपनि बाँधिन्छ । यो बाजा बजाउन देब्रे काँधमा भिरेर दाहिने हातले ठोकेर बजाइन्छ ।

७. **भर्राः**— भर्रा थारु जतिको बाजा हो । यो बाजा तारुबाँसको मुठी बराबरको आँख्ला सहितको एकहात लामो भागलाई स-साना कप्टेराजस्तै चिरेर बनाइन्छ ।

बजाउने बेलामा एकदिन घाममा सुकाएर दुवै हातले ठोकेर बजाएन्छ । चितवनका थारु जातीले फागुनाचमा यो बाजा बजाई नाच्ने गाउने गर्छन् ।

८. **भाइलः**— भाइल कासको पातबाट बनेको ताल बाजा हो । उदयपुर तिरका थारु जातिमा प्रचलित यो बाजा भजनर्तिकर्तन

तथा महावीर भण्डा नाचमा बजाईने गरिन्छ । दुई हातले एकआपसमा ठोकेर बजाउने यो बाजा गोलो तथा सानो भ्याली जस्तै हुन्छ ।

९. **फिलिमिले:-** फिलिमिले विशेष गरेर दाडका थारुनीहरुले कानमा लगाउने गर्दछन् । हिड्दा मीठो आवाज दिई हल्लनु यसको विशेषता हो । यसको आवाजले बाहिरी अल्लामा ध्यान नदिई एकोहोरो रुपमा कामा ध्यान दिन सहयोग पुऱ्याउछ । विशेषतः यो गहना भए तापनि सङ्गीतसँग यसको निकै नजिकको सम्बन्ध रहेको हुन्छ ।

१०. **भुमरी मादल:-** यो थारु जतिको बाजा हो । मध्य पश्चिमको तराई भेगमा बजाउने यो काजा भुमरी नाचमा नभै हुदैन । यो बाजा तालबाजा समुह अन्तर्गत पर्दछ । छिटो- छिटो बजाउने यो बाजा निकै झड्कने खालको वा झड्कार निस्ने खालको हुन्छ ।

११. **डाँफ:-** डाँफ नरम जातको काठको फलकलाई घुमाउरो वृक्षाकार पारेर बत्रनाइन्छ । १५ अमल अर्ध व्यासमा बनाइने यो डाँफ चितवनका चौधरीहरुको अत्यन्तै प्रचलित लोक बाजा हो । पुजामा बलि चढाएको बोकाको छाला बाजामा टाँगिन्छ । ४०-५० वटा बाँसका किला छाला तन्काउदै ठोकिन्छ । दाहिने हातले बजाउन मिल्ने तथा ३ वित्ता लामो यो बाजा पट्टी मयुरको ५ मुठा प्वाँख जडित हुन्छ । १५ वटा मुठा मयुर

प्याँखलाई भित्रबाट ती रंगिन प्याँखहरुलाई ३-३ ठाउँमा बाँधिदा यो बाजा अत्यन्तै आकर्षक देखिन्छ । प्रकृति पुजक चितवनका चौधरीहरु सामुहिक नाच गानामा यो बाजा बजाई नाच्छन् । धेरै तालमा यो बाजा बजाउन मिल्छ तर सिक्नलाई गुरु थाप्नु पर्दछ । देब्रे हातले पछडिको ५ वटा किला समात्ने र दाहिने हातले ताल दिदै बजाउदै नाचिन्छ ।

१२. डुगडुगी:- डुगडुगी थारु जातीको लोकबाजा हो । छालाले मोडेको यो सानो तालबाजा हो । यो बाजा कम्मरमा भिरेर दुई हातले ठोकी बजाइन्छ । एउटा हातले हल्लाएर बजाइन्छ । चट्की तथा केटाकेटीको ध्यान आर्कषित गर्न यो बजाइने चलन रहेछ छ ।

१३. तमौरा:- तमौरा चितवनका थारु जातीको बाजा हो । यसको मात्र तार हुन्छ । यो बाजा तुम्बा र एउटा लामो सतिसालको काठमा तार तन्काई बनाइएको हुन्छ । सांस्कृतिक चाड पर्व र विशेषः क्रिया (बरखी) बसेको बेलामा मृतकका परिवारमा शोक हटाउन विभिन्न धार्मिक पौराणिक गाथा गाउदै तमौरा बजाइन्छ । त्यस्ता गाथाहरुमा शरीरको जन्म र मृत्यु अवश्यम्भावी छ तर शरीर चलउने आत्माको न कहिले जन्म हुन्छ न त कहिल्यै मृत्यु नै आत्मालाई चिन र देहको माया त्याग भन्ने उपदेश दिइएको हुन्छ । एक हातले तमौरा बजाउदै अर्को हातले खंजडा बजाइन्छ ।

१४. नाराः- नारा थारु जातीको लोकबाजा हो । दाड देउखुरी देखि बर्दियासम्मका विभिन्न गाउँमा यो बाजा बजाइन्छ । तामा वा फलामको ठूलो पात्रबाट बनेको यो बाजामा माथिको मुखमा टम्म छालाकै तना कसेर बाँधिन्छ । बजाउन काँधमा भिरेने यो बाजा पुराना लोकनाचमा बजाउने गरिन्छ ।

१५. पिपराः- यो बालबालीकाको बाजा हो । काप्रो वा अन्य चाम्रो तर कलियो पालुवाबाट बनाइने यो बाजा पातलाई बेरेर सोलीजस्तो बनाई टुप्पाबाट फुकी बजाइन्छ । यो विशेष गरी बच्चाहरुलाई फकाउँदा प्रयोग गरिन्थ्यो ।

१६. बयलघण्टः- वयल घण्ट नेपालको तराई क्षेत्रमा गाडा तान्ने गोरु (वयल) को घाँटीमा लगाइदिने काठको घण्टा हो । खमारी वा भेल्लरको काठबाट बन्ने यो घण्ट हायाताकारको हुन्छ र भित्र खोपेर दुईवटा काठकै रालो भुण्डाच्याइएको हुन्छ । मालवाहक तथा सवारी साधनको रुपमा प्रयोग गरिने गाडा तान्ने एक जोडी गोरुको घाँटीमा लगाइदिने यो बाजाको एकोहोरो मधुरो सङ्गीतले गर्दै भारीहरु बोकी गाडा तान्दा गोरुहरुलाई शान्त रहि आवाजको तालमा गाडा तान्न प्रोत्साहन गर्दछ भनिन्छ

१७. बौसीः- बौसी उदयपुरको थारु जतिको सुरबाजा हो । यो बाजा भ्रण्डै- भ्रण्डै बाँसुरीजस्तै हुन्छ । तर लम्बाईचाहिँ निकै लामो र मोटो हुन्छ । यो बाजा जंगली हात्तीलाई आकर्षित गर्ने धुन बजाई हात्ती समाउन र यसैगरी मृग मयूरका साथै आफ्नी

रिसाएकी प्रियसीलाई समेत आकर्षित बन्दछ र पुच्छर भागमा मयूरको प्वाँख जडिएको हुन्छ ।

१८. मन्द्राः- यो थारु जातिको लोक बाजा हो । यसलाई वादी जातिले बनाउने गर्दछन् । दाड देउखुरी देखि सुर्खेतसम्म यो बाजा देख्न पाइन्छ । थारु जातिको बडकीमार नाचको साथै अन्य साङ्गीतिक पर्वहरुमा यो बाजा बाजाइन्छ । भेल्लर, खयर जातको काठलाई भित्रबाट खोपेर ढुङ्गो पारी त्यसको बाहिर दुई तह मोरेर बनाइन्छ । माथिल्लो तहको बीच भागमा खसी दलेर घोर र स्वर बोल मिलाई यो बाजा तयार गरिन्छ । गीतको भाका अनुसार तान कस्ने र खुकुलो पार्ने काम गरिन्छ ।

१९. मैना मुरलीः- बाँसबाट बनेको यो मैना मुरली सुरबाजा हो । यसमा तीनवटा प्वाल हुन्छ । यो दाड उपत्यकामा मैना गीत गाउदा अनिवार्य बजाइने गरिन्छ । यो थारु समुदायमा प्रचलित लोकबाजा हो ।

२०. रेउनीः- रेउनी नवलपरासी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने थारु जातिको तारबाजा हो । रेटेर बाउइने यो बाजामा दुईवटा तार जडिएको हुन्छ । पहिले यसको तार बाखाको आन्द्रा वा चित्तलको आन्द्राबाट बनाइन्थ्यो । तर हाल नाइलन वा अन्य तारहरु पनि जडिन्छ, लोक सङ्गीतका धनी थारुहरु यस बाजामा पौराणीक कथाहरु गाउँदै गर्दछन्

२१. रेशम चौकी:- रेशम चौकी उदयपुरको थारु जातिको प्रसिद्ध लोकबाजा हो । तापनि हाल लोपोन्मुख यो बाजा कतै कतै मात्र देख्न पाइन्छ ।

२२. सखिया मादल:- यो थारु जातिको बाजा हो । दाडका थारु राजा दङ्गीशरणका गाथका साथै अन्य लोकगीत गाउदा यो बाजा बजाउने प्रचलन रहेको छ । तालबाजा समुह अन्तर्गत पर्ने यो काठको घरमा छलाले मोडेर बनाइएको हुन्छ । यो बाजा सङ्गीत प्रमीहरुले सो क्षेत्रमा गरिने सबैजसो चाडपर्वमा आयोजना गरिने लोकनाचहरुको मुख्य अङ्ग हो ।

चौरासी सिध्दमा बाजा लिएकाहरु

५५१.विणापाद: विणा बजाउँदै गरेका

५५२.३ वटा डमरु

(कव्यपाद: दायाँ ३ वटा दमरु बायाँ ३ वटा डमरु

५५३.धर्वरिपाद: मादल बजाउँदै नाचेको

५५४.घण्टापाद घण्टा दुवै हातले लिएको

५५५.जयानन्तपाद: मजिरा बजाउँदै ।

५५६.गौड(विहार)को राजकुमार कण्ठपाको शिष्य भद्रपाको

शिष्य

५५७.कण्हपा(चर्पण) सोमपुर देशको कायस्थ राजा देवपालको समयका(८०९ ८४९ई)

५५८.घर्वरि(घर्मरि) पा बोधिनगर देशको विरुवा भन्दा चौथो पिढि ।

५५९.बज्रघण्टापा: क्षत्रि(बरिन्द्र तर तनजूरमा ८६.१(नालन्दा लेखिएको छ । देवपाल राजाको समय

५६०.जयानन्तपा: ब्राम्हण भगलपुर

५६१. गुरु मादल:

सुर्खेतको बाजा खमारी काठ बाट बनेको,भाले र पोथीको मुख उत्रै, केवल खरी मात्र सानो ठूलो । पोथी ६.५ ई. भाले ६.४ ई. लम्बाई २३.ई कम्मर २२.ई

यो मादल सोरठी तथा मारुनी नाच भिक्दा गुरुले मात्र बजाउछन् । त्यसैले यो मादललाई गुरु मादल भनिएको हो । यो बाजा बजाएको फोटो खिचेको छ , सुर्खेत महोत्सव २०६७ मंसिर १९ गते

५६२.थररा:

यो काँसको बाजा हो, यो गरुडगो हुन्छ ठोकेर बजाउँदा यसको रन्को धेरै बेर सम्म आउँछ । थररा सिम्ता क्षेत्र सुर्खेत जिल्लाको मारुनी नाचमा अनिवार्य बजाईन्छ । यो बाजाको

फोटो खिचेको छ , सुर्खेत महोत्सव २०६७ मंसिर १९ गते
१२.ईन्च अर्धव्यास, २ ईन्च गहिरो फुकेको भागको लम्बाई ८
ईन्च

५६३.मारुनी भयानी:

यो बाजा सिमता क्षेत्र सुर्खेत जिल्लाको मारुनी नाचमा अनिवार्य
बजाईन्छ । गहिरो १.४ ई, लम्बाई ८ ई, मोटाई ३ ई.

५६४. जोर पोंगा:

नेपालमा प्राचिन कालमा प्रचलनमा रहेको लोकबाजा जोर
पोंगाको मूर्ति हनुमानढोकाको मसान चोकको मसान मन्दिरमा
छ । त्यहाँ काठको मूर्तिमा मकरको शिर भएको बादकले बाजा
बजाएको छ । यो बाजा बजाउँदै गरेको बादकको मूर्ति
अत्यन्तै राम्रो छ । हनुमान ढोकाको पत्ता लाएको २०६७.९.१२
सोमबार दिउँसो ११: ४६ बजे ।

यसको फोटो पनि लिइएको छ । जोर पोंगाको यस्तै अर्को
मूर्ति नास द्योको मन्दिर ठहिटी चोकमा छ । त्यो मूर्ति
मन्दिरको ढोकामा पित्तलको पातामा कुदेर बनाएको छ ।
हनुमान ढोकाको पत्ता लाएको २०६७.९.१२ सोमबार दिउँसो
११: ४६ बजे ।

५६५.पञ्चश्वर बाद्य: शाक्यमुनि मन्दिर(सिंहदुवाल तोहंदेवल)
को शिलापत्र वि.सं. १७०५(ने.सं.७६९) माघ शुक्ल दुवादसि
सोमबार दानपति श्री शाक्यवंश हाकुजुले स्थापना गरेको
मन्दिरमा अभिलेख ७ औँ लाईनमा पञ्चश्वर बाद्य उल्लेख छ ।
कतै यो बाजा ५ प्रकारका स्वर आउने पञ्चमुख बाद्य(बाजा)

हां कि नभए यो बाजा कस्तो थियो कतै उल्लेख छैन ।

५६६. बृरन्गी

किराँतबंसको प्रमुख अंग मानिने भर्रा सुनुवार हरुको मनोरन्जन गर्ने इतिहासिक (बृरन्गी) अर्थात जोर मुरमुराली बाँसुरीलाई तरन्गी भनिन्छ, भने यसलाई बृरन्गी भनिन्छ, र चल्ती शब्दमा जोरमुरालि भनिन्छ, बिक्रम सम्बत् २०२५ साल सम्म पनि रामे छाप जिल्लाको खिम्तीखोला उपत्यकामा पर्ने र नालु गाउँतिर, जात्रा हिणदार सत्यनारायण पुजाजस्तो नाचेर मनोरन्जन गर्ने कम्मा, उम्फु, मादल टुङना बास्सयी जस्ता बाजा हरुका हुलमा यो जोरमुरालीलाई पनि मिलायर बजाउदै ठिटाठिटि, बुढाबुढी र केटा केटी सबै समाबेस भयका ठुलोहुलमा नाच्दै जुहारी खेल्थे त्यो बेलाको मुराली यहि छिपेको मालिङ्गेको हुन्थ्यो र राम्ररी बजथ्यो तर अहिले मालिङ्गेको अभावले बनाउन छाडियको हुँदा यो यहि नमुनाको लागीमा मात्रै बाँसको बनाइएको हुँदा बजेको छैन नबजेकै भए पनि चिनोको रुपमा लोक बाजा संग्रहलयमा राख्नको निम्तीमा मात्रै बनाइएको हो । बनाउने ब्याकती, भिमप्रकाश सुनुवार खोलोम ज्याँती

ठेगाना :- भर्रा सुनुवार साँस्कृतिक समुह काठमाण्डौ नेपाल ।

५६७. हुलाकी घण्टः

ई.१८६१ मे जंग बहादुरले हुलाकको व्यवस्था राम्रो गरी हुलाकीले तोकिएको ठाउँ सम्म लामो लठीमा घण्टी भुण्ड्याइ सो घण्टी बजाई दौडेर जानु पर्थ्यो । बाटो हिडेनेहरुले सो

हुलाकी घण्टको आवाज सुनी बाटो छोड्नु पर्दथ्यो र तोकीएकै ठाउँमा अर्को हुलाकी बसेर लाताछाप जाँचेर आफनो गन्तव्य तर्फ दौडन्थ्यो । श्री ३हरुको तथ्य वृतान्त पुरुषोत्तम रामसरेज वरा . ५२२११०,५४२५२० मेरो विचारमा पतिले हुलाकी घण्टको शिरमा माला र तल ५ वटा स साना घण्टी जडिएका हुन्थे । पछि घण्टीको ठाँउमा घँघला जडिने गरियो र भालाको फेदमा रातो वर पहेंलो कपडा धजा बाँध्ने गरियो ।

५६८.बेला नगर

नेपालको पुराना शहरहरुमा र विशेषत दरबारहरुमा नगरा भयाली बजाई समयको र बेलाको जानकारी दिने चलन थियो । पानीमा डुबाउने घडी(४.सी.)को प्रचलन थियो । जंग बहादुरको समयमा पनि त्यो कायमै थियो । वि.स. १९२३ देखी बेला नगराको प्रचलन बन्द गरेर ताप पड्काउने चलन गरियो दिनको २ पटक पछि १२ बजे तोप हान्ने गरियो र २०४७ देखि त्यो पनि बन्द भयो ।

५६९.भैरव बाजा:

यो बाजा तामाबाट बनेको हुन्छ र यो बाजा फुकेर बजाउने गरिन्छ । यो बाजा ३ वित्ता लामो हुन्छ । वैशाक,मंसीर महिनामा बजाउने गाँउमा धान गहुँ, उठाउँदा बजाउने , ईच्छा अनुसार दिने, पाथी, मानो,, गुठी थियो तर हाल छैन । शिवपार्वतीको मूर्ती चोरी भयो ।

५७०. पूर्व लिच्छवी कालीन माटाको बाजा(तेराकोटा):

यो बाजा बजाउँदा १ जोर बजाउने चलन छ । यो बाजा पछि तामाको बन्न थाल्यो । यो सिङको प्रतिक हो । विशेष घोषणा वा स्वागतमा प्रयोग गरिन्छ । शैत्यहरुले बजाउने गरेका थिए । वर्तमान तुरही भैंसीको सिङ जस्तो ।

५७१. दर्दर बाजा:

यो घडा आकारको बाजा हो । यस्को मुख ९ अमलको हुन्छ । विट ठूलो बनाउनु मथुरा सहितको चक्का १२ अमलको बन्दछ ।

५७२. दारु विणा:

सामान्य सोभो दाउरा जस्तो, कला प्रयोग नभएको ।

१.१.७ तार

शरिर विणा यो नारीको शरिरको अनुमान गरिएका तलमाथी स्तन रूपी ठूला कलात्मक पात्र भएको र विचमा करड रूपी तार भएको. २१ तार

५७३. हावा(वायु) पुष्करिणी):

पातलो छालाले मोर्नु। जुन बाजा हावाले लाग्दा आफै मधुर स्वरमा बज्दछ । त्यसैले वायु पुष्करिणी भनेको हो ।

५७४. दिव्य डमरु:

ज्यादै ठूलो एउटा हातले बजाउन मुस्कील । हरिसिद्धिको

जात्रामा पाटनका अवालेहरुले बजाउँछन् ।

५७५. टटं टटं टं डमरुः यो डमरु टिका भैरवले बजाउने डमरु हो ।

५७६. बेला भयाली

नेपालको पुराना शहरहरुमा र विशेषत दरबारहरुमा नगरा भयाली बजाई समयको र बेलाको जानकारी दिने चलन थियो । पानीमा डुबाउने घडी(४.सी.)को प्रचलन थियो । जंग बहादुरको समयमा पनि त्यो कायमै थियो । वि.स. १९२३ देखी बेला नगराको प्रचलन बन्द गरेर तोप पड्काउने चलन गरियो दिनको २ पटक पछि १२ बजे तोप हान्ने गरियो र २०४७ देखि त्यो पनि बन्द भयो ।

५७७. काली बाजा :- काली भक्त पन्तले खोज गरेको

५७८. क्योगु :- सुनुवार विनायो

५७९. धुक्दूड

५८०. तामोक

५८१. कुटीलकोसाको बोका फुकेर बजाईन्छ दाडतिर

५८२. खरडगा :- खामहरुले दाहिने खुट्टामा लगाउने घंघुराको

५८३. खीन्ना फुन्टे :- सिन्धुपाल्चोक तिरका तामाडले बजाउने भाटे मादल जस्तै प्रकारको

५८४. शिला बाजा :- लोक बाजा विसंखु नारायण गोदावारी

५८५. नौलो सांरगी :- मसक जस्तै

मुगुको बाजा

५८६. ताडघोड :- ५ वटा तारको बाजा कोट्याएर बजाउने
टउकोमा घोडा २ हात लामो

५८७. सिंडदोड घोड :- सिंहको मूर्ति भएको ४ तार कोट्याइर
बजाउने साढे एक हात लामो

५८८. ख्युडगोमा घोड :- गरुडको मूर्ति ४ तार कोट्याएर
बजाउने

५८९. छ्यालाम :- बुप्सेल जस्तै तर ठूलो

५९०. घुडजेन :- तामाको लाबा जस्तै बाजा

तमु (गुरुड) जातीको लोक बाजा

मेजर श्री भुपाल गुरुड द्वारा

५९१. डह :- ढ्णंग्रो एकपाटे सानो- पच्यूले बजाउने, ठूलो-
ध्याबूँले बजाउने

५९२. डह :- ढ्यांग्रो दुईपाटे - लामाले बजाउने
५९३. छयालाँ :- (भयाली जस्तै) पच्यू, ध्याबूँले बजाउने सानो
५९४. छयालाँ :- (भयाली जस्तै) लामाले बजाउने ठूलो
५९५. त्तुतु :- शंख
५९६. नलिहाड :- पच्यूले बजाउने
५९७. घोरलको सिङ :- ध्याबूँले बजाउने
५९८. स्योँ :- (घण्टी) सानो समात्ने लामो डण्डी हुन्छ ।
५९९. स्योँ :- (घण्टी) ठूलो समात्ने ठाउँमा बज्र हुन्छ ।
६००. त्तुतु :- ढोलक जस्तो पितृ कार्यमा प्रयोग गरिन्छ ।
६०१. ट्यांको :- पितृ कार्यमा पच्यूले बजाउँछन् ।
६०२. फ्लोटो :- डम्बरु लामाले बजाउँछन् ।
६०३. डम :- डम्फू जस्तै रोधीमा बजाउने
६०४. मादल :- आगन्तुक बाजा

६०५. टुडना :- भेडी गोठालाले बजाउने रेटेर धनुषकारको हुन्छ ।

६०६. खैंजडी :- भोडा, चुडका नाचमा (आगन्तुक)

६०७.गोसाई ढोल

आकासमा मेघ गर्जेको आवाजबाट निकाएको भनिन्छ । गोसाई महादेव आगो बलेको आवाजबाट भाले स्वर पानी बगेको आवाजबाट पोथी स्वर ।

६०८.सिन्छया: भक्तपुर, धिमेसंग बजाईन्छ । काँस

६०९.कठ्ताल: कठ्ताल बजिग्या हजुर वैरागी डेरा ।
क्या गुन संभिनु है साली तेरा

६१०.टुनी: नाम मात्र थाहा(रामेश दाई मार्फत)

६११.करखिं: भेडाको सिङ जडित खिं,भक्तपुर

६१२.डिनडीम: ढोल जस्तै प्रकारको बाजा(तराई)

६१३.धमरा: छाला मोडेको ताल बाजा मध्य तराई

६१४.डिगा: विवरण थाहा छैन ।

६१५.लोंताल:दुईटा च्याप्टो ढुंगा औलाको कापमा राखेर
नेवारी भजनमा बजाईने ताल बाजा